

Продіус О.І.
к.е.н., доцент,
завідувач кафедри менеджменту,
Одеський національний політехнічний університет
Prodius Oksana
Odessa National Polytechnic University

КАТЕГОРІАЛЬНИЙ АПАРАТ ДОСЛІДЖЕННЯ ПОНЯТТЯ «ІННОВАЦІЯ» ЯК ФУНДАМЕНТ ІНКЛЮЗИВНОГО РОЗВИТКУ

CATEGORIAL APPARATUS OF THE STUDY OF THE CONCEPT «INNOVATION» AS THE FOUNDATION OF INCLUSIVE DEVELOPMENT

Анотація. У статті розглянуто загальні положення, досягнення та праці вчених у сфері інновацій від класиків економічної теорії до сучасників. Запропоновано авторський підхід до визначення інновацій як економічної категорії та вдосконалено теоретично-методичні аспекти щодо класифікації інновацій. Сформульовано основні тренди інклюзивних інновацій, відповідність яким може сприяти отриманню конкурентних переваг у сучасних умовах ведення бізнесу. Встановлено, що основною вимогою до реалізації сучасних бізнес-моделей управління підприємством є інклюзивні інновації, а пріоритетною стратегією стає інноваційна стратегія. Визначено та узагальнено основні ознаки сутності інклюзивних інновацій, які можуть стати поштовхом до економічного прогресу, фундаментом інклюзивного розвитку в контексті сприяння поліпшенню добробуту суспільства та включення маргінальних груп населення в економічне та соціальне життя суспільства.

Ключові слова: категоріальний апарат, інновація, класифікація інновацій, інклюзивні інновації, інклюзивний розвиток.

Постановка проблеми. У ситуації ускладнення умов господарської діяльності, ініційованих проявами світової економічної кризи, зростає актуальність кращої організації інноваційних напрямів розвитку і посилення впливу держави на економічну динаміку, забезпечивши високотехнологічну і соціальну якість розвитку вітчизняних підприємств, зробивши їх більш стійкими до коливань зовнішньоекономічної кон'юнктури. Поступово в країні створюються необхідні передумови для переходу до інноваційної моделі розвитку економіки: формується законодавча база, розвивається мале та середнє інноваційне підприємство, у стадії розвитку знаходиться його інфраструктура. Однак аналіз досвіду розвитку науки і технологій в інших країнах свідчить, що для переведення економіки на інноваційний шлях необхідне інклюзивне залучення всіх членів суспільства в інноваційну діяльність у контексті забезпечення гарантій безпеки і рівноправності, поваги прав і свобод кожної окремої людини. Важливим аспектом створення гармонійно розвинутого суспільства є повноцінне включення в інноваційний розвиток

держави вразливих груп населення, які виступають як суб'єкти, нездатні увійти в значимі для їх соціалізації зв'язки та відносини у сформованих у суспільстві економічних умовах. Зазначене актуалізує необхідність узагальнення теоретичних підходів до визначення категорій «інновація», «інклюзивні інновації», їх узгодження у контексті фундаменту інклюзивного розвитку.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Інновації вивчалися фахівцями різних дисциплін: економістами, соціологами, істориками, дослідниками управлінських процесів. Вагомий внесок у дослідження процесів, пов'язаних з інноваційним розвитком підприємства, зробили такі зарубіжні та вітчизняні науковці, як Б. Санто, Б. Твіст, Й. Шумпетер, М. Портер, Г. Беккер, Дж. Бернал, Л. Венгер, П. Друкер, А. Мори, Н. Норман, Т. Шульц, Н.Д. Кондратьєв, Р.А. Фатхутдінов, М.К. Бондарчук, А.Ф. Гойко, С.І. Грицуленко, С.А. Давимука, М.П. Денисенко, А.О. Єпіфанов, С.В. Філіппова, С.М. Ілляшенко, С.В. Князь, Н.В. Краснокутська, О.В. Кужилева, А.С. Кузнецов, О.Є. Кузьмін, О.Г. Мельник, П.П. Микитюк, М.П. Педан, Й.М. Петрович, А.А. Пересада, С.Ф. Покропивний, А.В. Прокопенко, Д.М. Стеченко, І.В. Федулова, Н.І. Чухрай [1–15]. У своїх працях науковці розкривають сутність інновацій, їхні види та форми, обґрунтовують методи формування і реалізації програм інноваційного розвитку та способи оцінювання їх ефективності. Серед вітчизняних учених дослідженню проблем інноваційного розвитку суб'єктів господарювання присвячено праці О.М. Алімова, В.Ф. Беседіна, О.М. Бойко, А.П. Гальчинського, В.М. Гесця, Ю.В. Гончарова, А.П. Гречан, А.В. Гриньова, І.М. Грищенко, М.П. Денисенка, Н.В. Краснокутської, А.С. Музиченка, В.М. Нижника, В.Д. Рожка, В.Я. Рубана, В.П. Семиноженка, Д.М. Черваньова [1–15].

Незважаючи на наявність значної кількості наукових публікацій із зазначеної тематики, окремі аспекти понятійного апарату інновацій, їх класифікацій носять дискусійний характер, що вимагає їх удосконалення та уточнення.

Мета статті. Головною метою цієї роботи є узагальнення трактування економічних категорій, таких як «інновації» та «інклюзивні інновації», їх уточнення відповідно до сучасних вітчизняних економічних реалій у контексті необхідності активізації інклюзивного розвитку.

Виклад основного матеріалу. Зародження в системі економічних знань терміна «інновації» нерозривно пов'язане з розвитком концепції економічних циклів (хвиль). У 1925 р. було опубліковану роботу Н.Д. Кондратьєва «До питання про поняття економічної статистики, динаміки та кон'юнктури» (Kondratieff N.D., 1925). Із цього моменту в економічну науку увійшло уявлення про економічні цикли, циклічність економічного розвитку, хвильовий характер економічного розвитку, економічні хвилі, або, відповідно до визначення Н.Д. Кондратьєва, про великі цикли кон'юнктури (довжина хвилі 48–60 років) [1–3]. Отже, загальновизнаного поняття «інновації» ще не існувало, але концепція, яка пояснює особливості переходу економіки на новий рівень технічного розвитку, вже з'явилася.

Ідеї Н.Д. Кондратьєва лягли в основу досліджень австрійського економіста Й. Шумпетера, який ще в перших десятиліттях ХХ ст. сформулював головну роль інновацій у підйомі після економічних спадів і забезпеченні зростання економіки. Він указав, що основою для збільшення прибутку суб'єкта господарювання є заміна нерентабельної продукції на нову, оскільки зміни цінової політики і зниження витрат під час випуску продукції недостатньо. Й. Шумпетер визначає інновацію як принципово нове науково-організаційне поєднання виробничих чинників, сформоване підприємницькими здібностями. Саме завдяки цьому науковцю термін «інновація» потрапив до економічних термінів, де міцно закріпився і донині не втрачає актуальності. На думку Й. Шумпетера, інновація означає «втілення наукового відкриття, технічного винаходу в новій технології або новому виді виробу». Окрім того, дана категорія розглядалася Й. Шумпетером як новітня функція виробництва, «нова її комбінація» [7].

Таким чином, за Й. Шумпетером інновації є впливом, здатним порушити рівновагу економічної системи і призвести до виникнення нового економічного циклу (його фази росту), причому наступний рівноважний рівень вже не буде збігатися з попереднім; саме інновації лежать в основі еволюції економіки.

Інновація як предмет і об'єкт дослідження вченими трактується по-різному, а саме інновації як процес (Т. Брайан, Б. Санто, Б. Твісс, Г.М. Гвишиани та ін.). На думку Т. Брайна і Б. Твісса, інновація – процес, в якому продукт інтелектуальної діяльності в умовах ринку отримує економічну основу. Таким продуктом вони вважають винахід, ідею, інформацію, ноу-хау. Б. Санто вважає інновацію засобом застосування на практиці нових винаходів та ідей, громадським, технічним і економічним процесом, що призводить до появи вдосконалених виробів, нових технологій, які сприяють підвищенню рентабельності продукції. Інноваційний процес, на його думку, проходить через види діяльності: наукові дослідження, розроблення, маркетинг та ін. [1; 2].

Важливе місце інноваціям як чиннику економічного зростання відводить і засновник теорії конкурентних переваг М. Портер. Описуючи зміст конкуренції і пояснюючи питання досягнення підприємствами успіху на міжнародних ринках, учений стверджує, що досягнення конкурентних переваг досягається саме завдяки інноваціям, які розуміє в широкому змісті, – від крупного технологічного прориву до нових методів праці, використання нових технологій. М. Портер зазначає, що інновації є результатом незвичайних зусиль та можуть з'являтися як у нових компаніях, так і в існуючих або ж виникати в результаті розширення сфери діяльності підприємств, використанні нових ресурсів, приходити з інших країн. Учений підкреслює, що конкуренти одразу ж обійдуть будь-яку компанію, яка припинить удосконалення та впровадження інновацій [10–13].

Згідно з Законом України «Про інноваційну діяльність», до основних видів інноваційної діяльності належать [9]:

- підготовка та організація виробництва, які охоплюють придбання виробничого обладнання, зміни в них для створення нового технологічного процесу;
- маркетинг нових продуктів, що передбачає види діяльності, пов'язані з випуском нової продукції на ринок;
- придбання технології у вигляді патентів, ліцензій, розкриття ноу-хау, торгових марок, конструкцій тощо.

Таким чином, досліджуючи наукові праці, присвячені питанням інноваційної діяльності підприємств, можна зробити висновок, що як у світовій, так і у вітчизняній практиці не існує єдності щодо визначення змісту поняття «інновація». Кожен науковець має свій погляд і своє розуміння сутності інновацій, і кожен погляд має право на існування в економічній науці (табл. 1).

Підводячи підсумки вищевикладеного, можна зробити висновок, що найбільш прийнятним є таке визначення: інновація – це складний динамічний процес створення і просування переважно нових або вдосконалених технологій чи товарів із метою отримання економічного чи соціального ефекту за рахунок більш повного задоволення суспільних потреб у контексті сталого розвитку економічних процесів.

Безліч визначень поняття «інновація» зумовлює необхідність їх узагальнення та систематизації, тобто певної класифікаційної роботи, що дасть змогу конкретизувати їхню структуру, виявити проблеми зв'язку між різними їхніми типами, провести більш точну ідентифікацію кожної окремо взятої інновації, визначити її місце серед інших типів інновацій, а також установити потенційні можливості і суттєві обмеження в їх практичному використанні (рис. 1).

Так, важливим моментом під час вивчення питання інновацій є дослідження їхнього розвитку. Оскільки дане поняття характеризує досить динамічну економічну категорію, воно перебуває у процесі постійного вдосконалення, що зумовлює виникнення нових видів інновацій. Яскравим прикладом цього явища є поява інклюзивних інновацій.

За твердженням вітчизняного науковця Л.І. Федулової, інклюзивні інновації уособлюють «створення й виведення на ринок нових якісних продуктів або послуг, які розроблені для й/або тими, хто позбавлений гідного рівня життя (наприклад, для осіб із низькими доходами, людей з інвалідністю, мігрантів, пенсіонерів та інших)» [6].

Основним призначенням і метою інновацій виступають економічний прогрес і підвищення добробуту різних груп суспільства. Проте в силу своєї специфіки інновації можуть служити чинником розширення суспільства і виникнення соціальної нерівності. Саме тому актуальності набуває питання «інклюзивних» інновацій. Їх спрямуванням є поліпшення добробуту малозабезпечених і маргінальних груп, зокрема в частині освіти, інфраструктури, охорони здоров'я.

Отже, первинна мета інклюзивних інновацій – забезпечення бідної частини населення товарами й послугами первинної необхідності. Однак сьогодні інклюзивність полягає у створенні механізмів залучення маргіналізованої частки молоді, осіб з обмеженими можливостями, людей, котрі проживають у віддалених регіонах, до спільного розроблення та втілення у життя інклюзивних рішень, тобто активна участь у подоланні загроз економічній безпеці.

Інклюзивні інновації спрямовані на стимулювання та заохочення людського розвитку і підвищення добробуту населення;

Дефініція поняття «інновації»

№	Автор	Визначення
1.	Й. Шумпетер	Зміни з метою впровадження і використання нових видів споживчих товарів, нових виробничих і транспортних засобів, ринків і форм організації в промисловості
2.	Ф. Ніксон	Сукупність технічних, виробничих і комерційних заходів, що дають поштовх появи на ринку нових та поліпшених промислових процесів й устаткування
3.	Б. Санто	Суспільно-техніко-економічний процес, який через практичне використання ідей і винаходів призводить до створення кращих за своїми властивостями виробів, технологій, і у разі якщо інновація орієнтована на економічну вигоду, прибуток, її поява на ринку може принести додатковий дохід, охоплює весь спектр видів діяльності – від дослідження і розроблення до маркетингу
4.	Х. Барнет	Нові думки, способи поведінки або предмети, що якісно відрізняються від попередніх форм
5.	Р. Мюлер	Активна чи пасивна зміна конкретної системи щодо зовнішнього середовища
6.	Р.Т. Лапє	Інновація виражається у застосуванні нових видів інструментів або нових принципів використання інструментів; впровадженні нового технологічного процесу або нової процедури; застосуванні нового виду сировини або матеріалів; використанні нового місця або території, раніше не відомих, у здійсненні нового дійства
7.	Ф. Хаберланд	Основними характеристиками є: якісна новизна виробів, способів виробництва і технологій порівняно з попередніми, темп реалізації, динаміка циклу нововведення, економічна ефективність, соціальні наслідки
8.	Д.М. Черваньов, Л.І. Нейкова	Техніко-економічний процес, який завдяки практичному використанню продуктів розумової праці – ідей і винаходів, призводить до створення кращих за властивостями нових видів продукції і нових технологій, які, з'явившись на ринку як нововведення, можуть принести додатковий дохід
9.	А.М. Турило	Виступають необхідним і об'єктивним чинником конкурентоспроможного розвитку підприємств та відіграють роль найважливішого засобу розв'язання основних соціально-економічних завдань підприємства
10.	О.О. Лапко	Комплексний процес, який включає створення, розроблення, доведення до комерційного використання і поширення нового технічного або якого-небудь іншого рішення (новації), яке задовольняє окрему потребу
11.	П.Н. Завлін	Результат творчого процесу у вигляді створених (або впроваджених) нових споживчих вартостей, застосування яких вимагає від їх осіб, що їх використовують, організації зміни звичних стереотипів діяльності і навичок. Поняття інновації поширюється на новий продукт або послугу, спосіб їх виробництва, нововведення в організаційній, фінансовій, науково-дослідній та інших сферах, будь-яке вдосконалення, що забезпечує економію витрат або створює умови для такої економії
12.	Р.А. Фатхутдінов	Це кінцевий результат упровадження нововведення з метою зміни об'єкта управління й одержання економічного, соціального, екологічного, науково-технічного або іншого виду ефекту
13.	С.Д. Ільєнкова	Перетворення потенційного науково-технічного прогресу на реальний, такий, що втілюється в нових продуктах і технологіях
14.	В.В. Стадник, М.А. Йохна	Кінцевий результат креативної діяльності, втілений у виведеному на ринок новому або вдосконаленому продукті, технологічному процесі, який використовується у практичній діяльності або новому підході до надання споживчих послуг
15.	М.І. Крупка	Нововведення, використання якого призводить до якісних змін із метою отримання соціально-економічного ефекту
16.	І.Т. Балабанов	Матеріалізований результат, отриманий від вкладення капіталу в нову техніку або технологію, у нові форми організації виробництва праці, обслуговування й управління, аналізу тощо
17.	А.Н. Асаул	Оригінальний прояв науково-технічного прогресу, що має елемент новизни, результат творчої праці, втілений у вигляді нового або вдосконаленого продукту, нового технологічного процесу, що має сукупність функцій із виробництва товару або послуги, задовольняє потребам ринку і що приносить ефект
18.	О.В. Крисальний	Нагромадження нових знань, матеріалізованих у високоефективних, економічно вигідних технологіях, технологічних елементах: матеріалах, новітніх прогресивних методах організації виробничого процесу та праці, нових видах робіт тощо, сформованих у науково-дослідних інститутах, ефективних для практичного використання, що забезпечують підвищення економічної і соціальної ефективності суспільного виробництва

Джерело: складено на основі [1–11]

включення до соціально-економічного життя усіх груп населення, у тому числі найбільш маргіналізованих, тобто таких, чий спосіб життя не відповідає стандартам, притаманним суспільству, до якого вони належать, але не порушує його правових норм; зменшення бідності та нерівності; збільшення та активізація участі окремих груп в управлінні економічними процесами, а не тільки участь їх у результатах розподілу; сприяння раціональному використанню природних ресурсів та захисту клімату на глобальному рівні.

Таким чином, спираючись на дослідження різних науковців, можна узагальнити спільні риси і визначити принципи, які

можуть попередньо конкретизувати сутність інклюзивних інновацій (табл. 2).

Підсумовуючі вищевикладене, стає зрозумілим, що основною рушійною силою розвитку економічної системи країни та суспільства загалом є інновації різних видів. Вони необхідні в усіх без винятку сферах господарської діяльності. Упровадження передових прогресивних рішень дає змогу поліпшити показники фінансово-господарської діяльності на всіх рівнях, починаючи з окремого суб'єкта господарювання і закінчуючи національною економічною системою. Інновації дають змогу вийти на нові ринки, ще глибше задовольнити потреби споживачів,

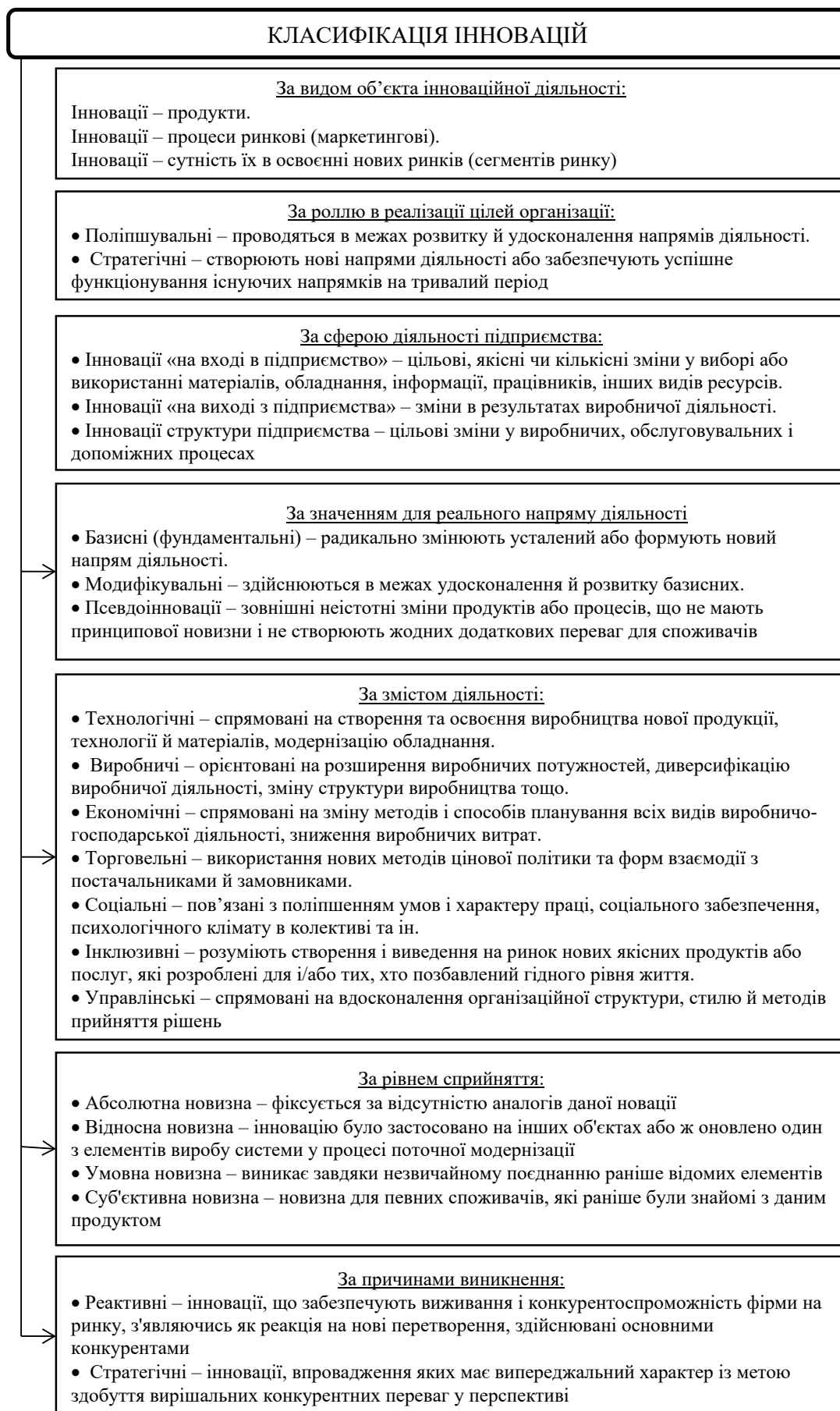

Рис. 1. Класифікація інновацій

Джерело: складено на основі [1–15]

Класифікаційна ознака інклюзивних інновацій

№ п/п	Класифікаційна ознака	Зміст
1	Рівень новизни інклюзивних інновацій	Абсолютна новизна; відносна новизна; умовна новизна; суб'єктивна новизна
2	Масштаб новизни інклюзивних інновацій	Інновації, нові у світовому масштабі; інновації, нові в країні; інновації, нові для галузі в країні; інновації, нові для підприємства
3	Характер інклюзивних інновацій	Технологічні; виробничі; організаційні; торговельні; управлінські; економічні; соціальні
4	За ступенем ризику запровадження	Малоризикові; середньоризикові; ризикові
5	Сфера застосування інклюзивних інновацій	Науково-технічна; виробнича; соціально-культурна; адміністративна; сфера поживання
6	Форма інклюзивних інновацій	Відкриття, винаходи, патенти; раціоналізаторські пропозиції; ноу-хау; товарні знаки, торговельні марки; нові документи, що описують технологічні, виробничі, управлінські процеси, структури, методи
7	Вид ефекту від запровадження інклюзивних інновацій	Економічний; екологічний; науково-технічний; соціальний; інтегральний
8	Темпи здійснення інклюзивних інновацій	Швидкі, уповільнені, наростаючі, рівномірні, стрибкоподібні

якомога повніше використовувати можливості зовнішнього середовища й уникати впливу його загроз. Саме нововведення можуть забезпечити підприємству достатні конкурентні переваги, створити умови для зміцнення його ринкових позицій та стабільного розвитку, особливо в умовах глобалізації ринків.

Висновки і пропозиції. В умовах глобальної економічної нестійкості виникає фундаментальна необхідність переосмислення та зміни існуючих моделей економічного зростання з метою подолання зростаючих соціально-економічних нерівностей. Із цієї позиції концепція інклюзивних інновацій може найбільш повною мірою забезпечити реалізацію принципів стабільного та збалансованого розвитку, уникаючи при цьому таких загроз, як: кризи, пов'язані з дефіцитом ресурсів; збільшення соціальної нерівності та бідності; виключення окремих маргінальних груп з економічного та соціального життя суспільства; зростання безробіття. Таким чином, на сучасному етапі формування теорії інноваційного розвитку інновації проявляються не тільки як нові продукти, послуги або технологічні процеси, а й охоплюють також соціальну сферу, стратегії і бізнес-моделі, що забезпечують фінансові та інші переваги. Саме інклюзивні інновації мають можливість стати поштовхом та позитивною тенденцією економічного прогресу і покликані сприяти поліпшенню добробуту різних груп суспільства. Повноцінне партнерство у контексті інклюзивного розвитку можливе лише за умови спільних цінностей, однаковості у розумінні механізмів розвитку, узгодженості думок щодо потреби суспільства в інклюзивному підході, у тому числі створення інклюзивних інновацій як інструменту посилення економічної безпеки держави.

Напрямом подальших досліджень може стати розроблення напрямів модернізації інноваційної політики, важливим засобом оновлення якої є краща організація інклюзивних інновацій, а також розумного впливу держави на економічну динаміку.

Література:

1. Концепти інноваційного розвитку підприємництва : монографія / за заг. ред. д.е.н., проф. В.В. Храпкіної ; Національний університет «Києво-Могилянська академія». Київ : Інтерсервіс, 2018. 263 с.
2. Ястремська О.М., Демченко Г.В. Активізація інноваційної діяльності підприємств : монографія. Харків : ФОП Лібуркіна Л.М., 2018. 232 с.
3. Парасій-Вергуненко І.М. Організаційно-методичні аспекти аналізу інноваційного розвитку підприємств. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. 2015. № 1(2). С. 181–186.

4. Продіус О.І. Інклюзивні інновації в контексті соціальної відповідальності підприємства. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. 2017. № 14. С. 84–88.
5. Чайка Т.Ю. Класичні концепції інновацій і сучасність: емпіричні підтвердження та коригування. Базові індикатори інноваційної активності. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія «Міжнародні економічні відносини та світове господарство»*. 2018. Вип. 18(3). С. 123–128.
6. Федуллова Л.І. Інклюзивні інновації в системі соціально-економічного розвитку. *Економіка: реалії часу*. 2016. № 3(25). С. 56–65.
7. Шумпетер Й.А. Теорія економічного розвитку: Дослідження прибутків, капіталу, кредиту, відсотка та економічного циклу / пер. з англ. В. Старка. Київ : Києво-Могилянська акад., 2011. 242 с.
8. Філіппова С.В. Інноваційні стратегії та інноваційні технології. *Економічний журнал Одеського політехнічного університету*. 2018. № 1(3). С. 49–61.
9. Закон України «Про інноваційну діяльність» від 4 липня 2002 р. № 40-IV. URL : <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/40-15>.
10. Вдовічена О.Г. Інклюзивний розвиток – сучасна парадигма стійкого економічного зростання. *Вісник Чернівецького торговельно-економічного інституту. Економічні науки*. 2018. Вип. 3. С. 17–29.
11. Соловьев В.П. Инновационная деятельность как системный процесс в конкурентной экономике (Синергетические эффекты инноваций) : монография. Киев : Феникс, 2006. 560 с.
12. Лапко О.А. Інноваційна діяльність у системі державного регулювання : монографія. Київ : ІЕПНАУ, 1999. 254 с.
13. Андросова О.Ф. Трансфер технологій як інструмент реалізації інноваційної діяльності : монографія. Київ : Кондор, 2007. 356 с.
14. Дездежула В.В. Інноваційна діяльність як чинник конкурентоспроможності підприємств. *Інвестиції: практика та досвід*. 2017. № 4. С. 5–8.
15. Бондаренко С.А. Сучасні принципи формування механізму інноваційного розвитку промислового підприємства. *Вісник соціально-економічних досліджень*. 2015. Вип. 1. № 56. С. 129–136.

References:

1. Kontsepty innovatsiinoho rozvytku pidpriemnytstva [Concepts of innovative development of entrepreneurship]: [Monohrafiia] (2018) / Za zah. red. d.e.n., prof. Khrapkinoi V.V.; Natsionalnyi universytet «Kyievo-Mohylianska akademiia». Kyiv: Natserservis, 263 p.
2. Yastremska O.M., Demchenko H.V. (2018) Aktyvizatsiia innovatsiinoi diialnosti pidpriemstv [Activation of innovative activity of enterprises]: monohrafiia. Kharkiv: FOP Liburkina L.M. 232 p.
3. Parasiiv-Verhunencko I.M. (2015) Orhanizatsiino-metodychni aspekty analizu innovatsiinoho rozvytku pidpriemstv [Organizational and methodical aspects of the analysis of innovative development of enterprises]. *Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho natsionalnoho universytetu*. Vol. 1(2). Pp. 181–186.

4. Prodius O.I. (2017) Inkluzivni innovatsii v konteksti sotsialnoi vidpovidalnosti pidpriemstva [Inclusive innovation in the context of corporate social responsibility]. *Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho natsionalnoho universytetu*. Vol. 14. pp. 84–87.
5. Chaika T.Yu. (2018) Klyaschni kontseptsii innovatsii i suchasnist: empirychni pidtverdzhennia ta koryhuvannia. Bazovi indykatory innovatsiinoi aktyvnosti [Classic Concepts of Innovation and Modernity: Empirical Confirmations and Adjustments. Basic indicators of innovation activity]. *Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho natsionalnoho universytetu. Seria: Mizhnarodni ekonomichni vidnosyny ta svitove hospodarstvo*. Vol. 18(3). pp. 123–128.
6. Fedulova L.I. (2016) Inkluzivni innovatsii v systemi sotsialno-ekonomichnoho rozvytku [Inclusive innovations in the system of socio-economic development]. *Ekonomika: realii chasu*. Vol. 3(25). pp. 56–65.
7. Shumpeter J.A. (2011) Teoriia ekonomichnoho rozvytku: Doslidzhen-nja prybutkiv, kapitalu, kredytu, vidsotka ta ekonomichnoho cyklu [Theory of Economic Development: Research on income, capital, credit, interest and the economic cycle]; per. zangh. V. Starka. K.: Vyd. dim «Kyjevo-Moghyl. akad.», 242 p.
8. Filyppova S.V. (2018) Innovatsiini strategii ta innovatsiini tekhnologii [Innovative strategies and innovative technologies]. *Ekonomichni zhurnal Odeskoho politekhnichnoho universytetu*. Vol. 1(3). pp. 49–61.
9. Zakon Ukrainy «Pro innovacijnu dijalnistj» [The Law of Ukraine «On Innovation Activities»] vid 4 lypnja 2002 r. No 40-IV. – Available at: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/40-15>. (accessed 10 January 2020).
10. Vdovichen O.H. (2018) Inkluzivnyi rozvytok – suchasna paradyhma stiikoho ekonomichnoho zrostantia [Inclusive development is the modern paradigm of sustainable economic growth]. *Visnyk Chernivetskoho torhovelno-ekonomichnoho instytutu. Ekonomichni nauky*. Vol. 3. pp. 17–29.
11. Solov'ev V.P. (2006) Innovatsionnaya deyatel'nost' kak sistemnyy protsess v konkurentnoy ekonomike (Sinergeticheskie efekty innovatsiy) [Innovation as a systemic process in a competitive economy (Synergetic effects of innovation)]; monografiya. Kiev: Feniks, 560 p.
12. Lapko O.A. (1999) Innovatsiina diialnist v systemi derzhavnogo rehuliuвання [Innovative activity in the system of state regulation]: monohrafiia. K.: IEPNANU, 254 p.
13. Androsova O.F. (2007) Transfer tekhnologii yak instrument realizatsii innovatsiinoi diialnosti [Technology transfer as a tool for innovation]; monohrafiia K.: Kondor, 356 p.
14. Dzhezhdzula V.V. (2017) Innovatsiina diialnist yak chynnyk konkurentospromozhnosti pidpriemstv [Innovative activity as a factor of competitiveness of enterprises]. *Investysii: praktyka ta dosvid*. Vol. 4. pp. 5–8.
15. Bondarenko S.A. (2015) Suchasni pryntsypy formuvannia mekhanizmu innovatsiinoho rozvytku promyslovoho pidpriemstva [Modern principles of formation of mechanism of innovative development of industrial enterprise]. *Visnyk sotsialno-ekonomichnykh doslidzhen*. Vol. 1. 56. pp. 129–136.

Аннотация. В статье рассмотрены общие положения, достижения и труды ученых в области инноваций от классиков экономической теории до современников. Предложен авторский подход к определению инноваций как экономической категории и усовершенствованы теоретико-методические аспекты по классификации инноваций. Сформулированы основные тренды инклюзивных инноваций, соответствие которым может способствовать получению конкурентных преимуществ в современных условиях ведения бизнеса. Установлено, что основным требованием к реализации современных бизнес-моделей управления предприятием являются инклюзивные инновации, а приоритетной стратегией становится инновационная стратегия. Определены и обобщены основные признаки сущности инклюзивных инноваций, которые могут стать толчком к экономическому прогрессу, фундаментом инклюзивного развития в контексте содействия улучшению благосостояния общества и включения маргинальных групп населения в экономическую и социальную жизнь общества.

Ключевые слова: категориальный аппарат, инновация, классификация инноваций, инклюзивные инновации, инклюзивное развитие.

Summary. The article considers the general provisions, achievements and the main works of scientists in the field of innovation from the classics of economic theory to contemporaries. The author's approach to the definition of innovations as an economic category is proposed, and theoretical and methodological aspects for classifying innovations are improved. The most important source of creation and maintenance of competitive advantages of the enterprise is the identification and use of new scientific and technical products in the implementation of innovative activity, which is the result of intellectual, scientific and engineering creativity of specialists. In the context of global economic instability, there is a fundamental need to rethink and change existing patterns of economic growth in order to overcome growing socio-economic inequalities. From this point of view, the concept of inclusive innovation can most fully ensure the implementation of the principles of sustainable and balanced development, while avoiding threats such as: resource-related crises; increasing social inequality and poverty; exclusion of some marginalized groups from the economic and social life of society; rising unemployment. Thus, at the present stage of formation of the theory of innovative development, innovations are manifested not only as new products, services or technological processes, but also cover the social sphere, strategies and business models that provide financial and other benefits. Innovation is an impetus and a positive trend for economic progress and is intended to contribute to improving the well-being of different groups of society. A full-fledged partnership is possible only on the basis of common values, unanimity in understanding sustainable development, coherence of opinion on the need of society for an inclusive approach, including the creation of inclusive innovations, as a tool for strengthening the economic security of the state. The main trends of inclusive innovations are formulated, compliance with which can contribute to obtaining competitive advantages in modern business conditions. It is established that the main requirement for the implementation of new business models of enterprise management is inclusive innovation, and the innovation strategy becomes a priority strategy. Based on the results of the analysis, it was concluded that the model of inclusive innovative development is the most acceptable for ensuring the competitiveness of the economy and evenly improving the well-being of all citizens.

Keywords: categorical apparatus, innovation, classification of innovations, inclusive innovations, inclusive development.